

چکیده:

مقدمه: با توجه به استفاده از فناوریهای اطلاعاتی و تاثیرات چشمگیر آنها در کارکردهای کتابداری از جمله سازماندهی مواد (فهرستنویسی و رده بندی)، این مطالعه با هدف بررسی وضعیت استفاده از فناوریهای اطلاعاتی در سازماندهی مواد کتابخانه های مرکزی دانشگاههای علوم پزشکی ایران، به شناسایی زیرساختهای این فناوریها در بخشهای فهرستنویسی کتابخانه های مزبور، سطح استفاده از آنها در فهرستنویسی انواع منابع کتابخانه ای، مشکلات و موانع فهرستویسان در استفاده از آنها و نگرش فهرستویسان نسبت به تاثیر آنها می پردازد.

روش کار: این مطالعه به روش پیمایشی توصیفی و با استفاده از پرسشنامه انجام شد. جامعه پژوهش مورد بررسی متشکل از مسئولان فهرستنویسی ۴۴ کتابخانه مرکزی دانشگاههای علوم پزشکی در ایران بودند. از پرسشنامه های ارسالی ۴۱ پرسشنامه به پژوهشگر عودت داده شد. در پایان نتایج حاصل با استفاده از روشهای آماری توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. **یافته ها:** از ۷۹ فهرستویس شاغل در کتابخانه های تحت بررسی ۵۳ نفر معادل ۶۷٪ مدرک کارشناسی داشتند. به طور کلی ۴۹۶ رایانه، ۱۰۸ چاپگر، ۲۹ اسکنر، ۲۷ اسکنر بارکدخوان، ۷۹ سی دی رایتر در این کتابخانه ها وجود داشت. در بین نرم افزارهای مورد استفاده نسخه های مختلف نرم افزار پارس آذرخش (۹۰٪) بیشترین فراوانی را داشت. معادل (۹۲/۷٪) از فهرستویسان ابزارهای الکترونیکی را بر ابزارهای چاپی ترجیح داده و از آنها برای جستجوی اطلاعات کتابشناختی و در زمینه فهرستنویسی تحلیلی استفاده می کردند. بیشترین میزان استفاده از اینترنت معادل (۸۲/۹٪) در بخش فهرستنویسی تحلیلی بود. به غیر از فهرستنویسی کتاب، پایان نامه ها با فهرستنویسی در ۳۲ کتابخانه معادل (۸۰٪) بیشترین فراوانی و وب سایت های مرتبط با فهرستنویسی در یک کتابخانه معادل (۲/۵٪) کمترین فراوانی را داشت. مشکلات آنها در استفاده از این فناوریهای، عدم آشنایی با امکانات کامل نرم افزار، قطع ارتباط و نداشتن ارتباط مستقیم با اینترنت، عدم شناخت و آشنایی با ابزارهای الکترونیکی فهرستنویسی، کمبود نیروی انسانی متخصص و غیره ذکر گردید. اکثر مسئولان فهرستنویسی این کتابخانه ها به نقش و تاثیر استفاده از فناوریهای اطلاعاتی در زمینه سازماندهی و فهرستنویسی منابع کتابخانه ای معتقد بودند و بیشترین تاثیر آن را تسریع و تسهیل فرایند فهرستنویسی کتب معادل (۹۲/۷٪) می دانستند.

نتیجه گیری: یافته های پژوهش نشان داد اگرچه بخشهای فهرستنویسی کتابخانه های مرکزی دانشگاههای علوم پزشکی کشور از فناوریهای اطلاعاتی در فرایند فهرستنویسی استفاده کرده و در حال حرکت به سوی مکانیزه کردن کتابخانه ها هستند اما دارای زیر ساختهای مناسبی در زمینه های نیروی انسانی، سخت افزار و نرم افزار نمی باشند. تمرکز بیشتر بر فهرستنویسی کتاب و وابستگی به دیدگاههای سنتی حتی در اپک های مبتنی بر وب این کتابخانه ها می تواند به دلیل عدم وجود برنامه ریزی در استفاده از فناوریهای اطلاعاتی، مشکلات آنها در فهرستنویسی این منابع و شاید نشان از نگرش حاکم نسبت به کارکردهای فهرست در این کتابخانه ها باشد. تغییر در سرفصلهای دروس فهرستنویسی دانشگاهها، آموزش مداوم فهرستویسان شاغل در این کتابخانه ها، برنامه ریزی و تامین زیر ساختها ی لازم جهت استفاده از فناوریهای اطلاعاتی، ایجاد فهرستهای رایانه ای با توجه به اختلافات مفهومی و عملی آنها با فهرست های برگه ای و نیز فهرست نمودن منابع الکترونیک قابل دستیابی از راه دور در کنار سایر منابع در اپکهای مبتنی بر وب این کتابخانه ها برای تبدیل آنها به دروازه های اطلاعاتی ضروری به نظر می رسد.

کلید واژه ها: سازماندهی مواد، فهرستنویسی، فناوری اطلاعات، کتابخانه های مرکزی، دانشگاههای علوم پزشکی ایران